

Luonnonarvokatselmus

Tuomiston kiertoliittymän ja Kilpinokan välisellä alueella

Sastamalan kaupungin yhdyskuntasuunnittelu / Vesa Salonen

Sastamala 2015

Luonnonarvokatselmus Tuomiston kiertoliittymän ja Kilpinokan välillä

Luonnonarvokatselmuksen tarkoitus oli selvittää, onko alueella merkittäviä luonnonarvoja – sellaisia, jotka tulisi maankäytössä ottaa huomioon. Työ tehtiin Sastamalan kaupungin yhdyskuntasuunnittelun pyynnöstä ja selvityksen teki luontokartoittaja Vesa Salonen.

Luonnonarvokatselmus ei ole varsinainen luontoselvitys, vaan pinnallisempi katselmus. Katselmus tehtiin kesällä, ajankohtana, joka oli epäsovelias esimerkiksi lintujen ja liito-oravan esiintymisen selvittämiseen, mutta otollinen luonnonarvojen määrittämisen kannalta keskeisimpien seikkojen, kasvillisuuden ja elinympäristöjen, havainnoimiseen.

Selvitysalue on rajattu alla olevaan karttakuvaan vihreällä viivalla.

Tuomiston kiertoliittymän ja Kilpinokan väliseen alueeseen kuuluu metsä- ja viljelysmaata sekä vähäisemmässä määrin niittyä ja vanhaa puutarhaa sekä avointa varastoaluetta, joutomaata ja soistuvaa luhtaa. Alueen pituus on lähes puolitoinen kilometriä ja leveys noin sata metriä.

Seuraavassa tekstissä alueen luonnonoloja luonnehditaan lyhyesti osa-alueina etelästä pohjoiseen edeten.

Selvitysalueen lounaisin osa Tuomiston kiertoliittymän lähellä on loivasti koillista kohti kohoavaa rinnettä. Rinteessä kasvanut varttunut kuusivaltainen puusto on äskettäin hakattu väljäksi, varttuneita koivuja ja muutamia mäntyjä kasvavaksi suojuspuustoksi. Hakkuun jälkeen rinteeseen metsäinen aluskasvillisuus on uudistunut kasvaen näkyvimmin hakkuualoille ominaisia tavallisia pioneerikasveja, kuten heiniä, horsmia ja vadelmaa. Nuoria lehtipuita kasvaa rinteessä monin kohdin tiheästi.

Hakkuu ei ole yltänyt ylemmäs rinteeseen, jossa - jo lähempänä Kyrönsuonkadun ja Harjukadun yhdistävää tietä - kasvaa varttunutta sekapuustoa sakeana metsikkönä. Monenikäiset puut ja useat puulajit - etenkin talousmetsistä usein hävitettävät kookkaat raidat ja haavat – kiinnittävät huomion. Osa raidoista on jo kuollut ja lahoppua metsikössä on muutoinkin jonkun verran. Pensaat, lamonneet pensaikot ja paikoin tiheä nuori puusto estelevät kulkijoita. Aluskasvillisuudessa esiintyy viljavaa ja hieman kostean maan kasveja, kuten leskenlehti, metsäkorte ja rönsyleinikki. Luonnollisten ja tavallisten kasvien joukossa kasvaa jalopähkämöä. Jalopähkämö onkin paikalla pihan koristekasviperuna ja metsikössä sijainneekin entinen talonpaikka ja vanha umpeutuva pihapiiri. Melko rehevä ja luonnonmukaisen ruokkoamaton kasvillisuus sekä metsikön suhteellisen runsas lahoppuustoisuus tekevät paikasta luonnon monimuotoisuuden kannalta pienimuotoisen ansiokkaan, vaikka epätavallista lajistoa ei havaittukaan.

Kyrönsuonkadun ja Harjukadun yhdistävän tien koillispuolella maasto on melko tasaista. Metsän kuva on perin toisenlainen kuin tien eteläpuolella. Tien pohjoispuolella kasvaa havupuuvaltainen sekapuustoinen varttunut metsikkö, joka rajautuu pohjoisessa varastoalueeseen. Metsikössä kasvaa sekä melko vanhoja mäntyjä ja kuusia, että nuoremmassa puuikäluokissa etenkin kuusta ja koivua. Tiheäksi kasvaneen metsikön puusto on alkanut harventua luontaisesti ja metsikössä on melko paljon kuollutta lahoavaa puuta. Metsikön aluskasvillisuus on niukkaa, mustikkavaltaista. Metsikön koilliskärjessä, aukeahkoon varastoalueeseen rajoittuen, on pieni soistuma ja allikko. Tässä mässä elinympäristössä kasvaa muutamia kasvilajeja, kuten tupasvillaa ja raatetta, jotka hieman laajemmassa katsannossa ovat perin oudossa ympäristössä.

Metsikön luonnonarvoista merkittävimmät ovat vanhat puut ja lahoppuustoisuus. Eräässä metsikön männynssä on useita lintujen pesäkoloja ja samassa puussa elää melko harvinainen männynkäätä. Metsikössä pesi varis onnistuneesti. Metsässä ei juuri ulkoilijoita liiku, risukainen ja kivikoinen maasto ei ole kutsuvaa.

Kaupungin varaston aukean pihamaan laidoilla kasvaa puita vain harvassa ja aluskasvillisuus on tavanomaista joutomaa- ja piennarkasvillisuutta. Sastamalassa sangen harvalukuisena pesimälintuna esiintyvä tikli vaikutti pesivän varastoalueen lähiympäristössä.

Varastoalueelta pohjoiseen, Lemmenpolun itäjatkeelle asti, maasto on itään loivasti viettävää mäen rinnettä. Rinnealueen luonto on pirstaleinen ja epäyhtenäinen, useamman polun tai tien pirstoma. Ylärinteen puolella on metsämaata ja alempana rinteessä on vanha hylätty puutarha. Ylärinteen metsämaalla kasvaa valtapuina varttuneita mäntyjä; mäntyjen suojassa kasvaa melko monipuolista sekapuustoa. Vanhassa puutarhassa alueen itäreunalla omenapuut kasvavat yhä paikoillaan, mutta korkeakasvuinen niittykasvillisuus ja villit lehtipuut ovat valtaamassa entistä avointa puutarha-alaa. Havupuiden kasvuala ylärinteessä on kangasmaata, kun taas entisen puutarhan puoli on lehtomaata.

Osa-alueella ei todettu mainittavia luonnonarvoja – vaikka sekä vanha puutarha että havumetsäala yhdessä muodostavatkin suhteellisen monimuotoisen elinympäristökirjon.

Lemmenpolun itäjatketta molemmin puolin reunustavan metsämaan jakaa puuton linja, joka jatkuu Lemmenpolun itäjatkeelta sekä kaakon että pohjoisen suuntaan. Linja saattaa olla entinen sähkölinjan kulkureitti. Lemmenpolun itäjatkeelta pohjoisen suuntaan lähtevä linja on kartassa merkitty poluksi, vaikka kulkujälkiä ei maastossa juuri ole; kaakon suuntaan lähtevää linjaa ei karttaan ole merkitty poluksi, mutta maastossa se on paljon käytetty oikopolku. Linjan kasvillisuudessa vallitsevat tuoreen – kostean niityn sekä joutomaiden tavanomaiset kasvilajit sekä muutama karannut koristekasvi.

Lemmenpolun itäjatkeen ja Tampereentien välillä maasto on loivasti pohjoiskoilliseen viettävää rinnettä. Rinteessä kasvaa varttunutta metsää, jossa kookkaita kuusia ja mäntyjä alemmassa latvuskerroksessa kasvaa monilajinen puusto, kuusia, koivuja, raitaa, haapaa ja harmaaleppää. Metsikössä on useampia kookkaita kaatuneita kuusia pystyyn nousseine juurakoineen, mutta silti lahoppua kaikkiaan niukahkosti. Puuston alla kenttäkerroksessa kasvaa paljon mustikkaa. Metsikkö on suhteellisen luonnontilaisen tuntuinen, sillä jälkiä metsätaloudesta tai metsänhoidosta on näkyvissä vain vähän ja virkistyskäyttö on vähäistä.

Metsikössä ei havaittu mainittavia luonnonarvoja, mutta puuston rakenteen vuoksi metsä saattaisi kelvata liito-oravan elinympäristöksi; liito-oravalle tarpeellisia lehtipuita metsikössä on kuitenkin aika vähän, mutta metsikön laitamilla ja lähetyvillä niitä kasvaa enemmän. Liito-oravan pitempiaikainen eläminen tässä metsikössä on epätodennäköistä, mutta vähimmin epätodennäköistä tässä selvityksessä tarkastelluilla metsäalueilla.

Tampereentien pohjoispuolella jatkuu hyvin loivasti pohjoista kohti viettävä rinnettä Kilpinokan tyvelle asti. Varsinainen Kilpinokka, niemen kärki, jätettiin yksityisalueena selvityksen ulkopuolelle. Heti Tampereentien pohjoispuolella on viljelyssä olevaa peltoa Sylvään ja Iisan väliselle kevyenliikenteenväylälle asti.

Kevyenliikenteenväylän pohjoispuolella maasto on alavaa, entistä viljelysmaata. Vanha viljelysmaa on osittain tuoretta-kostea runsasruohoista niittyä, osittain jo pensaita ja puita kasvavaa umpeutuvaa maastoa. Tässä maastossa kasvavien puuvartisten kasvualat eivät ole yhdestä muotista, vaan vaihtelevia: laajimmin on nuorehkoa lehtomaista metsää, mutta yhtäällä on myös pensaikkoa ja toisaalla tiheätä viitaa. Pajut ja koivut hallitsevat tätä alavassa maastossa kasvavaa puu- ja pensaslajistoa.

Selvitysalueen pohjoisin hehtaari Kilpinokan lähellä on Rautaveden vastaisilta sivuilta patovallin reunustama. Patovallin sisäreunaa kiertää leveä kokoomaoja, joka ulottuu myös pitkälle kohti Iisaa. Oja antaa leimansa suurelle osalle kevyenliikenteenväylän pohjoispuolisen selvitysalueen luontoa.

Kokoomaojan vesi on hyvin ravinteikasta ja niin oja kuin sen paikoin luhtaiset rannat kasvavat pajukkoa ja rehevää kasvillisuutta. Oja on sen verran leveä, että jotkin vesilinnut siinä viihtyvät; telkän ja tavin nähtiin kasvattavan ojassa myös poikasiaan. Ojanvarren pensaikossa, Rautaveden rannan lähellä, pesi kesällä melko harvinainen luhtakerttunen.

Selvitysalueen pohjoisin hehtaari on suurelta osin vaikeakulkuista, upottavaa ja paikoin soistunutta luhtaa. Veden vaivaaman alueen puusto - lähinnä koivut ja kookas pajupensaisto - on runsaan lahoppumäärän vuoksi monin paikoin ryteikköistä. Luhta-alueella on myös verraten aukeita, lähes puuttomia kohtia. Luhta-alueen eteläraja edellä kuvattuun lehtomaiseen metsään on vähittäinen.

Luhta-alueen kasvillisuus on mosaiikkimaisen vaihtelevaa ja runsas kasvilajisto koostuu lähinnä

useista rannoille ominaisista lajeista. Kostean ja ravinteikkaan maaston sekä runsaan lahopuumäärän vuoksi luhta-alue luonnonrikas elinympäristö. Joillakin luhta-alueen lahoilla pajuilla elää harvinainen pieni sieni, liuskapielus. Liuskapielus on uusimmassa uhanalaisuusarviossa luokiteltu silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi.

Yhteenveto: Selvitysalue muodostaa huomattavan osan Vammalan taajaman eteläisen ydinalueen rakentamattomasta ja luonnonvaraisesta maa-alueesta ja on tästä ansiosta merkittävä luonnonarvo, vaikka luontoa ja sen kirjoa alueella voikin pitää verraten tavanomaisena. Pohjoisin osa, patovallin salpaama vettynyt luhta, on elinympäristönä edustavin ja monimuotoisin osa selvitysalueetta. Luhdan pajukossa tavattiin myös muutamia esiintymiä harvinaisinta selvityksessä tavattua lajia, liuskapielusta.

Maankäytön muutosta selvitysalueelle mahdollisesti suunniteltaessa tulee huomioida, että lähellä selvitysalueen pohjoispäätä, aivan selvitysalueen vieressä itäpuolella, sijaitsee paikallisen luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokas metsikkö. Kaupungin rantasaunan länsi- ja lounaispuolella sijaitsevan metsikön kohdalla on joissakin kartoissa nimi Satakieli.

Liuskapielusta pajun oksalla Kilpinokan eteläpuolella

Valokuva: Vesa Salonen

Raportin kansikuvassa näkymä Kilpinokan lähellä olevalle luhta-alueelle. Valokuva: Vesa Salonen